

onu mektuplarından okumak

Mektuplar, Behçet Necatigil'in en eskisi yaklaşık seksen yıl önce, en yenisi de kırk yıl kadar önce büyük bölümü yakın dostlarına yazdığı mektuplardan oluşuyor. Edebiyatçıların kalanlar, evraki metrukeler, günlükle, mektuplar **yayınlandıklarında** iyi kötü ilgi görür, ama daha çok edebiyat tarihçilerinin, araştırmacıların, kildieri de bir şeyler yazıp çizenlerin ilgisine mazhurdur bu gibi derlemeler; satır aralarında o kişinin hayatına ve/veya **sanatına** dair ipuçları saklıdır, bunlar keşfedilmeye çalışılır.

Bazen de mektuplardaki ufak tefek dedikodular nedeniyle bu ilgi artar, daha geniş bir kesim tarafından okunur, tartışılır. Son yıllarda ilgi gören mektup derlemeleri, çağın (Necatigil'in müthiş deyişiyle "çok çığ çağ") yaygın eğilimiyle daha çok bu yayıyla gündeme geldi, geliyor. Şunu baştan belirtmek gerekir ki, Necatigil'in mektupları böylesi beklentileri karşılamaktan çok uzak. Bununla birlikte edebiyatseverler için değeri az bilinmiş, büyük bir hazine.

Fikret Demirağ'a yazdığı 15 Aralık 1971 tarihli mektubunda, "mektup yazmayı pek sevmediği[ni]" sıkıştırır Necatigil söz arasına. Bir başka mektubunda, "Konuşmak beni ne sıkıyor, hep başkaları konuşsa da ben süssam dinlesem," diyen şairden beklenebilecek bir itiraftır bu. Bu bağlamda 17 Mayıs 1963'te Tahir Alangu'ya yazdığı mektup da hatırlanabilir. "Konuşmaya yüksünen ben mektup yazmaya doğrusu işeniyorum. Kendimi şiirlerle pekâlâ anlatabildiğim için mektuplara lüzum görmüyorum. Ama yazmak isterim. Zaman göster, heves yarat, eski günlerin tezcaneliğini geri getir, yazayım! Hiçbiri yok." Yirmili yaşlarının başında Alangu'ya yazdığı mektuplardaki heves ve heyecan sonraki yıllarda yazdıklarında -o hevesi şiirlerle ifade etmeye başlamasından olsa gerek- gerçekten de yok. Mektup yazmak konusundaki isteksizliğinin yanı sıra pek çok mektubunda neden yanıt vermeyi geciktirdiğini ifade etmeye çalıştığı satırlarda kendisini suçlamış Necatigil. "İhmal bizim kişiliğimizdir, dost!" (Kâmuran Şipal'e yazdığı 8 Aralık 1966 tarihli mektup.) "Bubenim en kötü huyumdur: Batan bir şeyi yarınlara bırakarak bir daha ele alamaz, yapamaz olurum. Ama bugün nasıl olduysa birdenbire bu uyusukluğumu yendim ve yazıyorum." (...) "Bazı şeyler için iyi niyet yeterli değil. Zamanında, yerinde karar vermek ise, benim nadiren sefasını sürdüğüm bir bahtiyarlık." (Wilfrid Brans'a yazdığı 23 Eylül 1979 tarihli mektup.)

şair çalışıyor

Bu özeleştirici cümlelerini yazarken belli ki Necatigil geciktirdiği, ihmal ettiği yanıtlar için mahcubiyet duymuş, ama mektupların

tamamı okunup da şairin çalışma ritmi, yoğunluğu fark edildiğinde gecikme ve ihmalin esas nedenin şu cümlelerde saklı olduğunu ortaya çıkarıyor.

"Dost mektuplarını çokluk aralarda yazıyorum (okullarda, teneffüslerde; vapurlarda giderken; kahvelerde verilmiş molaalarda.)" (Kâmuran Şipal'e yazdığı 17 Eylül 1967 tarihli mektup) Necatigil'in mektuplarında sıklıkla, "Ne yapıyorum? Çok çalışıyorum," benzeri cümlelere rastlarız. Bir yandan öğretmenlik yaparken bir yandan da sözlükler hazırlayan, tercümeleyen, radyo oyunları yazan, yazmakta zorunda kalan şair sıklıkla şiir okumaya, yazmaya dahi zamanı kalmadığından dert yanar. Mektupları haliyle bir vakti keraheti beklemiştir. Geçim derdidir onu bu denli çok çalışmayazorlayan. Tahir Alangu'ya yazdığı 17 Aralık 1951 tarihli mektubunda, "Şu sıralarda yine şiirle iştiliği bir yana bıraktık," diye dertlendikten sonra, "Ah, elimde imkân olsa da, para kazanmak hürsünü bırakıp boş zamanlarımı şiire versem de iyi eserler yazabilsem! Nerede bizde o talih!" diye yazmıştır. "Hırs" kelimesinin altını çizerek cümlesindeki ironiye dikkat çeker, ama buna gerek de yoktur, devamında yazdıkları onun halini açık etmeye yeterlidir. "Ömür geçiyor, biz kırk dökük mürsalarla kendimizi avutuyoruz."

solgun bir gül oluyor hatırlayınca

Edebiyatçıların kaleminde çıkan mektupların çok zaman onların hayatları ve **sanatları** hakkında ipuçları içerir. Mektuplar'da da Necatigil'in çalışkanlığı, yaptığı, yapmak zorunda kaldığı işler ve bu işlerdeki özeni özellikle dikkat çekiyor. Bununla birlikte, yakın dostlarına yazdığı mektuplarda gündelik hayatın yanında iç dünyasını da satır aralarında ifade eder. Şiirlerinden de aşına olduğumuz bir iç dünyadır karşılaştığımız. "Hafızanın hücumlarından" çekindiğini itiraf eder, "Zamanla ne yarışabiliyorum, ne başa çıkabiliyorum" der, tatlı anılarla avunduğundan, acı olanlarına katlandığından söz eder. Bu hafıza hücumlarından kaçınmadığı zamanlardaysa efkârın kendisini itekleyen kırbaç olduğundan dem vurur. Şairin bu ruh halinin mektuplar aracılığıyla takip ettiğimiz kırk yıl boyunca az ya da çok sürdüğünü görürüz. 26 Ağustos 1975 tarihli mektubunda Yüksel Pazarkaya'ya, "Ben hiç değişmiyor, eskiyi beğeniyorum. Yeni evlerde eski evlerdeyim. Dondum. Geçti. Şiirden gayri her şeyi bir otomat gibi yapıyorum," demesi boşuna değildir.

Selim İleri'nin "kırk inceliklerin şairi" olarak nitelendirdiği Behçet Necatigil, mektuplarında bazen sevinçlerini de paylaşıp dostlarıyla. Ne var ki zamanla yarışmak, ona kafa tutmak ne mümkün; bir zaman sonra o sevinç de hatırlanan bir şeye dönüşmüş, kırık, kırık, "solgun bir gül" olmuş hatırlanırca.

Mektuplar'da Behçet Necatigil'in genç şiir heveslilerinden şair dostlarına, başkalarının şiirlerine getirdiği eleştirilerin yanında kendi şiirlerinin çözümlemelerine dair satırlar, saptamalar bulmak da mümkün. Edebiyatseverler için asıl heyecan verici olansa, bu mektupların şairin hayatıyla şiiri arasındaki karşılıklı bağları arama ve bulma imkânı sunması.

Mektuplar'dan anlıyoruz ki böylesi yoğun bir çalışma temposuyla geçmiş Necatigil'in ömrü. Alangu'ya aktardığı hayalinde bile "boş zamanların" şiire ayırabilmekten söz etmesi ilginçtir. Bütün zamanlarını değil, boş zamanlarını. Öğretmenlik dahi yapmadan, bütün zamanını şiire, sevdiği, istediği şeyleri yazıp çizmeye ayırabilmek şairin tahayyülün de ötesinde olmalı. Ya da bu kadarına bile razı olduğu düşünmek mümkün.

hayatı ve sanatı arasındaki bağ

Necatigil'in şiirlerini az çok bilenler bu mektupları kimin kaleminden çıktığından habersiz okuyacak olsalar da üslubunu hemen tanıyacaklardır. Yaklaşımını, değerlendirmeleri değil, söyleyişi hemen ele veriyor şairin kimliğini. Şu cümle örneğin: "Hayal oldu o demler, evli evine, köylü köyüne gitti, silindi yüzümüz aynalardan." Ya da şu cümlelerde nasıl da belirgindir Necatigil'in şiirlerinden aşına olduğumuz ses ve söyleyiş: "Ne sevdiğimizizi ağırlayabildik geçtiklerinde, ne onların unutulmaz iyiliklerini karşılayabildik bugüne kadar. Bütün yaptığımız, kusurlarımızın utancını süssamla kendimizden bile gizlemek oldu. Her neyse, şairleşmenin sırası değil! Bilmezden gelmek bazı şeyleri - iyidir." Keza şu cümle de: "Geldim, gelmek bir mecburiyeti yerine getirmek, bir şey ümid etmekse."

Mektuplar'da Necatigil'in şiir anlayışını ifade ettiği satırlar da mevcut. 7 Aralık 1976'da Necdet Tezkan'a yazdığı mektupta meselâ, "Şiirde bir 'insan cevheri', bir 'insan damarı' varsa, ister yerli olmuş, ister yabancı, o şiir her yerde yaşantı birliği yaratır, duygu ortaklığı sağlar. (...) Biçim ataklıkları bile, özde gerçek bir yaşantı varsa, doğal karşılanır," diye yazmıştır. Beri yandan, yaşantı birliğinin yazılanları şiir yapmaya yetmeyeceğini de belirtmek gereği duyar peşi sıra, aynı mektubun sonunda esas noktaya vurgu yapar: "Şiir yoğunlaşmadır, biçim temizliğidir." Tezkan'a yazdığı bir önceki mektubunda da, "Mesele konuda değildir," diye yazmıştır, "anlatış biçimindedir, teknikte yani. Kelimelerin seçiminde ve istifte," demiştir.

Mektuplar'da genç şiir heveslilerinden şair dostlarına, başkalarının şiirlerine getirdiği eleştirilerin yanında kendi şiirlerinin çözümlemelerine dair satırlar, saptamalar bulmak da mümkün. Edebiyatseverler için asıl heyecan verici olansa, bu mektupların şairin hayatıyla şiiri arasındaki karşılıklı bağları arama ve bulma imkânı sunması.

Mektuplar, Behçet Necatigil, Yapı Kredi Yayınları, 273 s.